

19 Sonrası...

Geleceği
yeniden
keşfetmek

COVID-19'un
Sözleşmeler
Üzerindeki Etkisi

Yavuz Dayıoğlu

21 Aralık 2020

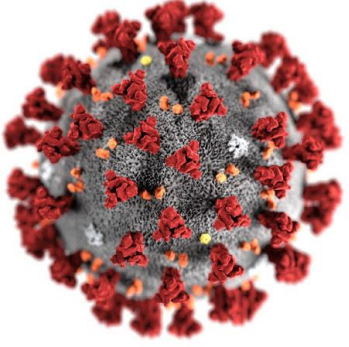
İçindekiler

- COVID-19 salgınına genel bakış
- COVID-19 Yol Haritası
- Mücbir Sebep nedir?
- Kilit Soru
- Türk hukukundaki temel kurallar
- İfa İmkansızlığı
- Aşırı İfa Güçlüğü
- Borçlu nelere dikkat etmeli?
- Sözleşmelerde nelere dikkat etmeli?

pwc

COVID-19 salgınına genel bir bakış

COVID-19 DSÖ tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi ilan edilen bir salgın hastalıktır.

İçişleri Bakanlığı tarafından birçok işyerinin faaliyetlerinin durdurulmasına karar verilmiştir.

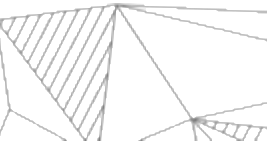
Bazı ticari işletmeler kendi inisiyatifiyle faaliyetlerini azaltmış veya tamamen durdurmuştu.

Seyahat ve sokağa çıkma yasakları getirildi.

Global ölçekte üretim metrikleri, piyasalar ve tedarik zincirleri üzerinde ciddi bir etki yarattı.

Çeşitli ithalat ve ihracat yasakları, gümrüklerde aksamalar, arz ve talep azlığı vb. sebeplerle uluslararası ticaret hacmi de ciddi oranda düşmüştü.

COVID-19 Yol Haritası

Şirketler, ticari hayata devam etmek için salgın kaynaklı sorunlara dair önlem almak zorunda. Peki, bunu ne derecede yapabilirler?

Tedarikçiler, müşteriler, finansörler ile yapılmış sözleşmelerde yer alan mücbir sebep (*force majeure*) hükümlerini incelemek ve bunların ne şekilde kullanılabileceğini belirlemek kritiktir.

1

Sözleşmesel ilişki
hangi hukuka tabi?

Uygulanacak
hukukun tespiti

2

Sözleşmede mücbir
sebebe (force
majeure) maddesi
var mı?

Sözleşme
düzenlemesine
öncelik verilmesi

3

Sözleşmede bir
düzenleme yok ise,
Türk hukukundaki
hangi kurallar
uygulanacak?

Kanunun yedek
hukuk kuralları ve
yargı kararları

COVID-19 Yol Haritası

Sözleşme hangi
hukuka tabi?

Sözleşmede
mücbir sebep
maddesi var mı?

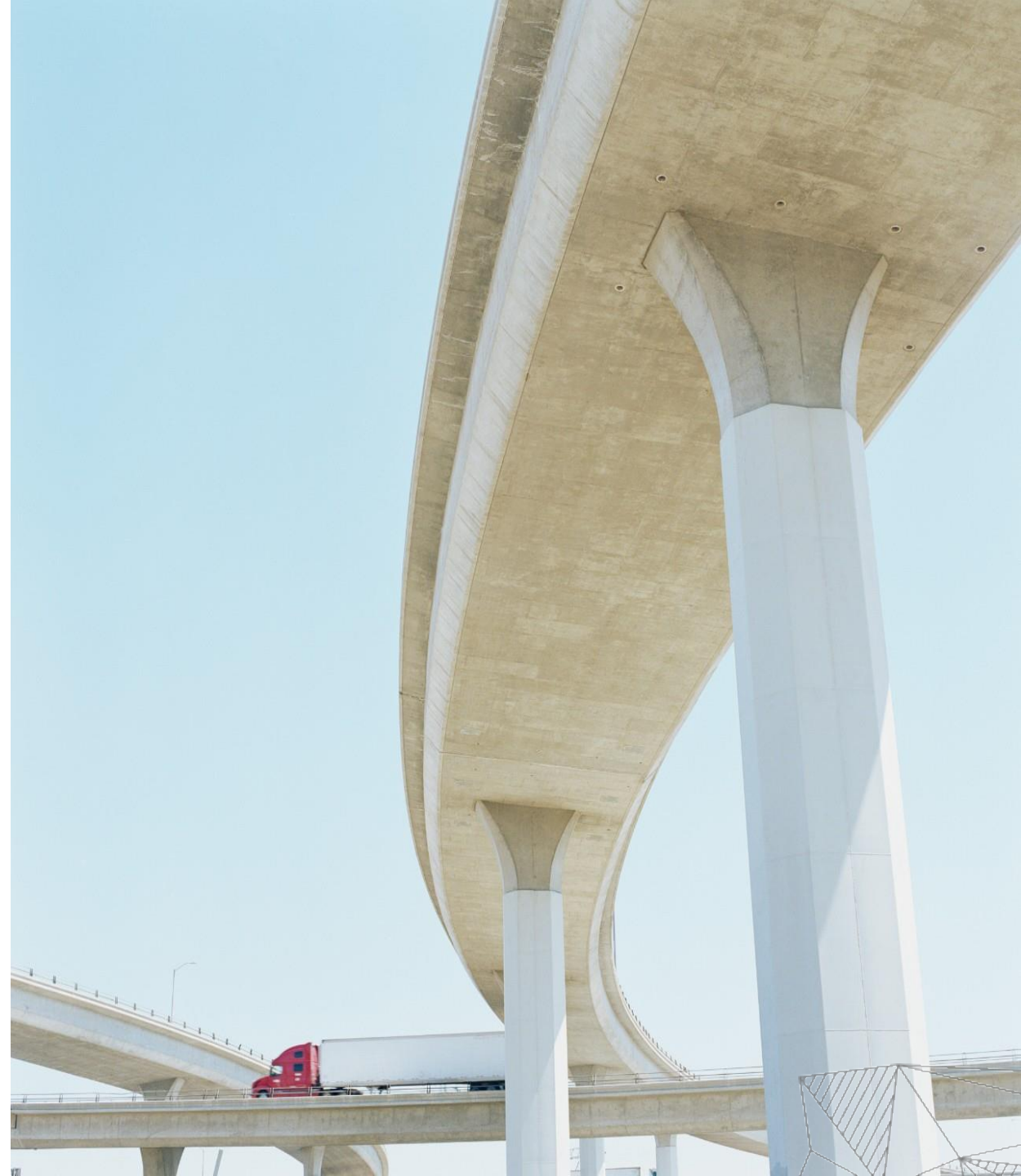
Var

Yok

Yedek hukuk
kuralları

+

Mahkeme
içtihatları

Mücbir sebep nedir?

Mücbir sebep kavramı Roma hukukuna dayanan ve günümüzde de sözleşmeler hukuku açısından önem teşkil eden bir kavram.

Yargıtay: “Mücbir sebep, borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış normunun veya borcun ihlaline mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde yol açan, öngörülmesi ve karşı koyulması mümkün olmayan olağanüstü bir olaydır.”

Mücbir sebep: **Kaçınılmaz, öngörülemez, borcun ifasını imkansızlaştıran, harici bir olay**

COVID-19’un bu unsurları bir arada barındırdığını ve borcun ifasını imkansızlaştırdığını varsayarsak bir mücbir sebep olarak nitelendirilmesi mümkündür. **Somut olayın özelliklerine göre değerlendirme yapmak önemlidir.**

Mücbir sebep dolayısıyla borcun ifası imkansızlaştığında, yani borçlu borcunu ifa edemez hale geldiğinde ne olacak? Borçlu, borcunu ifa edememekten sorumlu tutulacak mı?

Hangi kuralın uygulanacağına ilişkin kilit soru: İfa imkansız hale geldi mi?

COVID-19 edimi objektif imkansız hale getiriyor mu?

Evet

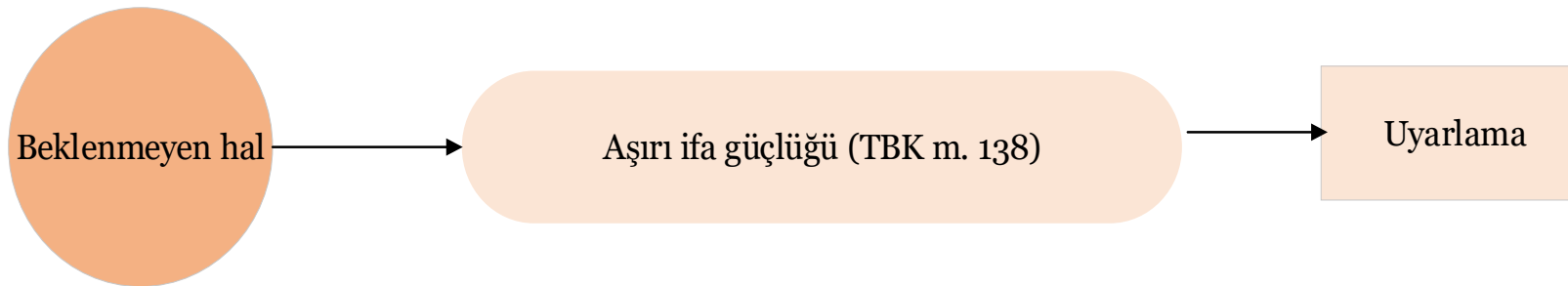
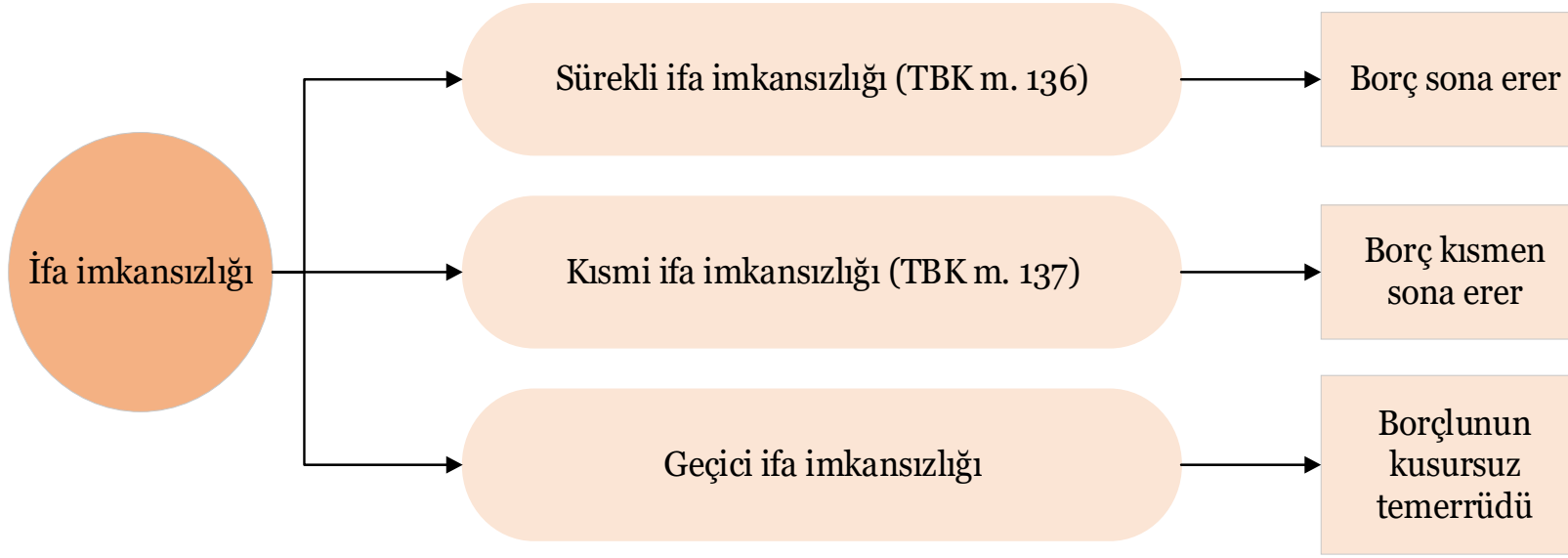
Hayır

Sürekli olarak mı?

Geçici olarak mı?

Aşırı ifa güçlüğü var mı?

Türk hukukundaki temel kurallar

İfa İmkansızlığı

COVID-19 mücbir sebebiyle imkansızlığın sonuçları

Borçlunun borcunu ifa edemez hale gelmesi

- Kusursuz olunmalı
- Daha önce temerrüde düşmemiş olmalı
- Uygun illiyet bağı
- İspat yükü

Sürekli

Borç sona erer.

Borçlu tazminat ödemez.

Karşı taraftan borcunu yerine getirmesi istenemez.

Kısmi

Borç kısmi olarak sona erer.

Kısmi ifaya razı olunursa mümkündür.

Geçici

Borcun ifası ertelenir.

Sözleşme ayakta kalır, askıya alınır (kusursuz temerrüt)

Mücbir sebep sona erince borç ifa edilir.

Akde tahammül süresi

Gecikmeden dolayı tazminat ödenmez.

Aşırı ifa güçlüğü

COVID-19 mücbir sebep yerine beklenmeyen hal olarak aşırı ifa güçlüğü yaratmış olabilir.

- Borcun ifası hala mümkün fakat aşırı derecede güçleşmiş
- Borç henüz ifa edilmemiş olmalı (veya ihtirazi kayıtla ifa edilmiş olmalı)
- Uyarlama talebi
- Müzakere yoluyla veya mahkemede uyarlama davası
- Özellikle kira sözleşmelerinde yargı kararları var.

- Aşırı ifa güçlüğü COVID-19 nedeniyle meydana gelmişse bu kapsamda uyarlama talep edilebilir.
- Uyarlama, para hususunda olabileceği gibi vade, kapsam ve ifa yeri gibi unsurlarda da olabilir. Bu husus somut olay bazında değerlendirilmelidir.
- İfa imkansızlaşmamışsa borcunuzu ödeyin, ancak ihtirazi kayıt koyarak ödeyin.

Borçlu nelere dikkat etmeli?

Sözleşmenizi gözden geçirin. Mücbir sebep veya ifa güçlüğü (uyarlama) maddesi var mı emin olun.

İfanın imkansızlaştığını alacaklıya gecikmeden bildirin ve zararın artmaması için gerekli önlemleri alın. Yoksa, bundan doğan zararları gidermekle yükümlü kalabilirsiniz.

Mücbir sebep veya aşırı ifa güçlüğüne sebep olan olay hakkında delil toplamaya başlayın. Zira bunu ispat etmekle yükümlü taraf borçludur.

İfa imkansızlaşmamışsa borcunuzu ödeyin, ancak ihtirazi kayıt koyarak ödeyin.

Mücbir sebep hallerinden doğan zararların sigorta poliçeniz tarafından karşılanıp karşılanmadığını kontrol etmenizde fayda var.

Hükümetlerin yaptığı açıklamaları takip ederek risk değerlendirmesi yapın ve sonraki adımlarınızı buna göre belirleyin.

Sözleşmelerde nelere dikkat etmeli?

1. Mücbir sebep tanımı (sınırlı sayıda mı, örnek olarak mı)
2. Mücbir sebep kapsamı (imkansızlık mı, temerrüt yeterli mi?)
3. Ek şartlar (bildirim, delil sunma, zararı azaltma vb.)
4. Mücbir sebebin sonuçları (kendiliğinden sona erme, askıya alınma, fesih vb.)
5. Alternatif ifa (ifadan kaçınmak yerine farklı ürün verilmesi vb.)
6. Uyarlama kaydı

COVID-19 artık öngörülemez değil. Bundan sonra imzalanacak sözleşmelere dikkat edilmeli.

19 Sonrası...

Geleceği
yeniden
keşfetmek

Teşekkürler

Yavuz Dayıoğlu

21 Aralık 2020

Sorularınız için:

yavuz.dayioglu@gsg hukuk.com